

Reactie op consultatie wet chartaal betalingsverkeer

Ik heb met interesse kennisgenomen van het wetsvoorstel chartaal betalingsverkeer. Graag wil ik als burger reageren met het oog op de betekenis van contant geld voor het behoud en de bescherming van de privacy van burgers.

Functionerende infrastructuur als voorwaarde voor privacy

De eerbiediging van de privésfeer van burgers (privacy) kan in de praktijk alleen gerealiseerd worden als er aan verschillende voorwaarden is voldaan. Sommige van die voorwaarden hebben betrekking op een **combinatie van infrastructuur** waarvan mensen noodzakelijkerwijs gebruik maken in hun dagelijks leven en ten behoeve van bijzondere, maar essentiële gebeurtenissen in hun leven. Te denken valt hierbij onder andere aan goed functionerende, laagdrempelige, privacy-vriendelijke infrastructuur die mensen nodig hebben ten behoeve van de volgende activiteiten:

- het doen van betalingen in het algemeen;
- het inkopen van dagelijkse levensbehoeften (voedsel, kleding e.d.);
- het afnemen van water en energie (bijv. elektriciteit of gas);
- gebruik maken van openbaar vervoer en ander vervoer voor privédoelen (trein, bus, auto);
- maatschappelijke en culturele participatie van burgers;
- zorg (bijv. gezondheidszorg, geestelijke gezondheidszorg, jeugdzorg, mantelzorg);
- privé-communicatie met andere mensen (per post, telefoon, internet);
- vreedzaam demonstreren in groepsverband zonder als individu door bijv. politie geïdentificeerd te worden zolang men zich houdt aan de wet;
- het informeren van journalisten over bijv. misstanden (bronbescherming);
- stemmen in democratische verkiezingen (stemgeheim).

Voor elk van deze activiteiten zijn verschillende, goed en laagdrempelig functionerende infrastructuur nodig die **in combinatie met elkaar** de privacy van een burger beschermen.

Onontbeerlijkheid t.b.v. privacy van een infrastructuur voor chartaal betalingsverkeer

Voor bijna elk van de bovengenoemde activiteiten hebben mensen, indien zij hun privacy willen behouden en ook zelf willen kunnen weten dat zij echt hun privacy behouden, een infrastructuur voor betalingsverkeer nodig die hun privacy op kenbare en controleerbare wijze waarborgt. De enige infrastructuur voor betalingsverkeer die dat doet, is die voor chartaal betalingsverkeer (contante betaling).

De reden hiervoor is dat elke digitale infrastructuur voor betalingsverkeer (bijv. pinnen, digitaal geld overmaken) de gebruikmaking van een digitaal medium behelst dat tussen de betaler en de ontvanger van de betaling in wordt geplaatst, en waarover noch de betaler, noch de ontvanger rechtstreeks controle heeft.

Huidig wettelijk en juridisch kader is onvoldoende - nieuwe wetgeving is dus nodig

De huidige wet- en regelgeving is in de praktijk onvoldoende gebleken om:

- de instandhouding van een adequate infrastructuur voor contante betaling te waarborgen;
- respect voor de privacy van burgers te waarborgen wanneer die mede afhankelijk is van het voorhanden zijn een mogelijkheid voor contante betaling.

Ik heb dit zelf proefondervindelijk moeten constateren. Als privacy-activist heb ik, met steun van Stichting Privacy First, de afgelopen jaren verschillende rechtszaken gevoerd om de bescherming te kunnen behouden die chartaal betalingsverkeer biedt aan mijn privacy en die van andere mensen. Het ging met name om:

- de mogelijkheid van contante betaling in het openbaar vervoer;
- de mogelijkheid van contante betaling bij culturele participatie (met als casus het bezoeken van een arthouse-bioscoop).

Voor meer informatie over deze zaken, zie:

- <https://privacyfirst.nl/artikelen/rechtszaak-tegen-weigering-contant-geld-door-bioscoop/>
- <https://privacyfirst.nl/artikelen/reiziger-spant-rechtszaak-aan-wegens-weigering-contant-geld-in-bus/>
- <https://privacyfirst.nl/artikelen/hoger-beroep-michiel-jonker-inzake-privacy-aantastingen-connexion-en-ns/>

Daarnaast speelt nog een door Stichting Privacy First gevoerde rechtszaak m.b.t. contante betaling als voorwaarden voor privacy bij parkeren (de problematiek bij "kentekenparkeren"):

- <https://privacyfirst.nl/artikelen/hof-amsterdam-erkent-maatschappelijk-belang-van-contant-geld/>

Als gevolg van bepaalde rechterlijke interpretaties van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG / GDPR) blijkt de AVG op zichzelf tot op heden in de praktijk geen bescherming te bieden tegen de afschaffing van de privacy door middel van het afschaffen van contante betaling. Nieuwe wetgeving om daar verbetering in te brengen, is dus dringend nodig.

De inhoud van het wetsvoorstel

Omdat ik pas vandaag (8 maart) na 21:00 uur op de hoogte raakte van deze internetconsultatie, heb ik helaas geen tijd om in detail in te gaan op de inhoud van het wetsvoorstel. Ik kan wel een aantal opmerkingen maken over wat in een nieuwe wet in ieder geval noodzakelijk is om tot adequate bescherming van chartaal betalingsverkeer te komen.

1. Er is een infrastructuur nodig die **niet afhankelijk is** van een veel gebruik van chartaal betalingsverkeer, maar die veel gebruik daarvan door burgers **wel stimuleert**. Anders gaat de bescherming van de mogelijkheid van chartaal betalingsverkeer in de praktijk niet worden gerealiseerd.

Sommige banken, vervoerbedrijven, supermarkten etc. wijzen erop dat het gebruik van chartaal betalingsverkeer de afgelopen jaren sterk is verminderd, maar verzuimen te vermelden dat zij zelf

als bedrijven zeer actief op die vermindering hebben aangestuurd, door chartaal betalingsverkeer steeds minder gebruiksvriendelijk en minder laagdrempelig te maken in vergelijking tot digitaal betalingsverkeer. Nu doen zij alsof de vermindering van chartaal betalingsverkeer een soort "natuurlijk gegeven" zou zijn, terwijl de waarheid is dat het een resultaat is van doelbewust, jarenlang volgehouden beleid en beleidsuitvoering van de kant van de overheid, banken en sommige grote bedrijven.

Nieuwe wetgeving ter behoud van (een goed functionerende) infrastructuur voor chartaal betalingsverkeer zal daarom ook moeten voorzien in het **stimuleren van banken** om chartaal betalingsverkeer laagdrempelig beschikbaar te maken en te houden voor alle burgers, **zonder burgers die contant willen betalen te ontmoedigen door hen extra te laten betalen**. Per slot van rekening hoeven burgers die digitaal betalen evenmin extra te betalen, ondanks de enorme kosten die met digitalisering gepaard gaan, en die noch door de banken, noch door de overheid ooit inzichtelijk zijn gemaakt op een controleerbare manier.

Er zijn in Nederland periodes geweest dat het gebruik van streekvervoer per bus sterk afnam, mede als gevolg van het afschaffen van buslijnen. De enige manier om die infrastructuur dan toch in stand te houden en te herstellen, is om streekvervoer per bus dan weer aantrekkelijk te maken, zodat alsnog weer meer mensen daarvan gebruik gaan maken. De negatieve spiraal moet dus worden omgezet in een positieve spiraal.

Met betrekking tot openbaar vervoer lijkt het bewust zijn over het belang van het creëren van zo'n positieve spiraal inmiddels tot veel regionale overheden en wellicht ook de nationale overheid te zijn doorgedrongen.

Chartaal betalingsverkeer heeft net als openbaar vervoer een **publieke nutsfunctie** en dient dus op een vergelijkbare manier te worden beschermd. Hierbij moet worden aangetekend dat, gezien de miljardenwinsten die een oligarchie van grote Nederlandse banken maakt, het niet nodig is om de instandhouding van voorzieningen voor chartaal betalingsverkeer te betalen uit belastinggeld. De banken zelf hebben deze infrastructuur van oudsher in stand gehouden - behalve de laatste jaren - en kunnen door de overheid in redelijkheid verplicht worden om dat opnieuw te gaan doen, omdat zij het niet langer uit zichzelf doen.

2. Om contant geld voor burgers laagdrempelig beschikbaar te houden, is het nodig dat burgers die in de bebouwde kom wonen, **binnen 400 meter van hun woning** een mogelijkheid hebben om zonder kosten contant geld op te nemen uit een geldautomaat, in ieder geval tussen 09:00 en 18:00 uur (de openingstijden van gewone winkels - supermarkten zijn vaak langer open).

3. Om contante betaling voor burgers aantrekkelijk te maken, moet er in de nieuwe wetgeving voor overheden, winkels, vervoerbedrijven, culturele instellingen en dergelijke een **acceptatieplicht voor geld bij toonbankbetalingen** worden opgenomen.

Tot slot wil ik er nog de aandacht op vestigen dat een bekende organisatie als Stichting Privacy First reeds vele jaren opkomt voor het behoud van contant geld met het oog op behoud van privacy. Hierover heeft deze NGO ook een flink aantal rechtszaken gevoerd.
